

Gevelbegroening

Deze brochure is een uitgave van

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Afdeling Bos & Groen
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

Redactie

B. Vermote, M. Hermy & D. Raes, Dept. Landbeheer, K.U.Leuven
Afdeling Bos & Groen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Lay-out

Patrick Van den Berghe, afdeling Bos & Groen

Druk

De Hauwere - Huau

Depotnummer

D/2003/3241/052

Gevelbegroening

Inhoud

Inleiding

Wat is gevelbegroening?

Gevelbegroening? Neen, dank je, want...

Gevelgroen maakt mijn muur vochtig.

Wortels van gevelgroen dringen muur binnen en veroorzaken schade.

Gevelgroen trekt insecten en spinnen aan, zelfs tot in huis.

Een begroende gevel geeft toch maar een slordige indruk.

Gevelgroen vergt onderhoud en kost geld.

Waarom zou ik mijn gevel wel laten begroenen?

Bestaat er dan geen enkel risico op schade?

Hoe wordt een doordachte plantenkeuze gemaakt?

Welke planten zijn geschikt als gevelgroen?

Meest gemaakte fouten...

Hoe begin ik eraan?

Planttijdstip

Grondvoorbereiding en planten van klimplant

Klimhulp

Heeft gevelbegroening onderhoud nodig?

Routine-onderhoud

Snoeien

Wat zijn tegeltuintjes?

Aanleg en Onderhoud

Kan ik zomaar tegels wegnemen en mijn gevel begroenen?

Voorstel 'Gemeentelijk reglement betreffende de aanleg van tegeltuintjes'

Waar kan ik meer informatie vinden?

Voetnoten

Inleiding

Vandaag, in een maatschappij gekenmerkt door tijdslimieten en stress, is de nood aan natuur en groene ruimte waar men tot rust kan komen, groot. In het Vlaamse stedelijke milieu is deze echter heel beperkt. Elk klein beetje groen in die 'oase van steen' kan nochtans een verademing zijn. En juist die talrijke troosteloos uitzierende gebouwen kunnen hierbij een rol spelen. Door hun gevels te begroenen met gevelplanten of door het aanleggen van een tegeltuintje, kunnen ze met een groen kleed worden bedekt.

Gevelgroen heeft een aantal uitgesproken voordelen. Eén van deze voordelen, het scheppen van een aangename leefomgeving, is de voornaamste reden waarom gevelgroen de laatste jaren in Vlaanderen terug meer en meer in de belangstelling komt. In o.a. Duitsland is deze hernieuwde belangstelling reeds veel eerder begonnen en is ondertussen door uitgebreid wetenschappelijk onderzoek reeds veel kennis over gevelbegroening opgedaan.

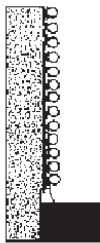
Een alledaagse stadswandeling passeert ongetwijfeld langs een begroende gevel. Meer en meer mensen worden zich bewust van de noodzaak van groen in hun stad en straat en trachten hun steentje bij te dragen via het begroenen van hun gevel. Positief, zo zou men kunnen zeggen. Te vaak echter blijkt deze gevelbegroening in een slechte staat. Meestal ligt een verkeerde plantenkeuze, het gebruik van een verkeerde klimhulp of achterstallig of verkeerd onderhoud, hiervan aan de basis.

De bedoeling van deze brochure is een toelichting te geven bij hoe het dan wel moet met gevelgroen. Er wordt gepoogd om antwoorden te bieden op een aantal vragen over deze vorm van groenvoorziening. Inhoudelijk zal de nadruk liggen op het gebruik van klimplanten, waarnaast even stil wordt gestaan bij een speciale vorm van gevelgroen, nl. het tegeltuintje. Deze brochure is beperkt van omvang en zal bijgevolg niet alles in detail kunnen behandelen. Indien je nog ergens aan twijfelt, raadpleeg je best de milieu- of groendeskundige van je gemeente.

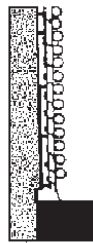
Wat is gevelbegroening?

Onder gevelbegroening wordt ‘de begroening van verticale oppervlakken door planten, wortelend in de bodem’ verstaan¹. Dit wortelen kan zowel in aarde aan de voet van de gevel zijn als in bloembakken, eventueel geplaatst op het gebouw. Deze definitie maakt onmiddellijk een onderscheid met spontane muurvegetaties. Muurplanten wortelen en groeien tussen stenen en specie van metselwerk, dus op de muur, terwijl gevelplanten de muur enkel gebruiken als steun en wortelen in de bodem. Voor meer details rond muurvegetaties verwijzen we graag naar een studie hieromtrent, te raadplegen bij Bos & Groen².

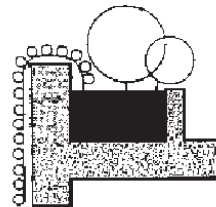
Er wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds ‘directe’ en anderzijds ‘indirecte’ (afstands)gevelbegroening en ‘hangende façadebegroening’ (zie Fig. 1). De eerste categorie bestaat uit zelfhechtende soorten. Deze klimmen zonder hulp, enkel met hun eigen hechtorganen (hechtschijfjes of hechtwortels), tegen de gevel op. Soorten bij indirecte begroening -slingerplanten, rankers of enteraars- moeten daarentegen een handje worden geholpen via diverse klimhulpen waar ze kunnen op steunen en zich aan optrekken. Aangezien de gebruikte klimhulpen een eindje van de eigenlijke gevel afstaan, wordt dit type als afstands-begroening aangeduid. Tenslotte kan ook ‘hangende façadebegroening’ een optie zijn. Hierbij wortelen de planten in bakken op het dak en hangen ze over de gevel heen.

directe gevelbegroening

afstands-begroening

hangende façadebegroening

Fig. 1: Drie mogelijke vormen van gevelbegroening: van links naar rechts zelfhechtende klimplanten, klimplanten met een klimhulp en afhangende planten vanaf dakrand (Krupka³, 1992)

Gevelbegroening?

Neen, dank je, want...

Gevelgroen maakt mijn muur vochtig.

Integendeel ! Gevelgroen fungeert als een regenmantel en houdt zo de achterliggende gevel droog. Bovendien blijven ook de funderingen en de onderkant van de muur droog door het voortdurend onttrekken van water door de wortels van de klimplanten. Tegenstanders kaarten het probleem van condensatievocht aan: het waterdampgehalte onder een dicht bladerdek ligt door transpiratie van de planten hoog, waardoor bij een bepaalde gegeven temperatuur, vooral 's avond en 's nachts, een snelle dampverzadiging, en dus ook het condensatiepunt, wordt bereikt. En condensatie zou de gevel vochtig kunnen maken. Harde wetenschappelijke bewijzen zijn hiervoor echter niet voorhanden.. Wel is het zo dat een reeds vochtige muur moeilijker opdroogt als deze met planten is bedekt. De vocht oorzaak moet dan eerst worden aangepakt alvorens de gevel te begroenen! Het spreekt voor zich dat ook een onderscheid moet worden gemaakt tussen gevels begroend met altijdgroene soorten (bv. Klimop (*Hedera helix*)) en deze begroend met bladverliezende soorten. Deze laatste zullen logischerwijs 's winters meer blootgesteld zijn aan vocht (regen, sneeuw) en dus ook natter zijn dan de altijd beschutte muren.

Wortels van gevelgroen dringen muur binnen en veroorzaken schade.

Neen. In principe wortelen klimplanten niet in de muur. Wel kunnen, vooral bij zelfhechtende soorten, de ranken met hechtschijfjes of fijne hechtwortels enkele mm het pleisterwerk binnendringen. De schade die hiermee wordt berokkend is echter zeer beperkt. Maar, de schade bij het verwijderen van dergelijke zelfhechtende planten (bv. Klimop (*Hedera helix*)) kan wel groter zijn. Delen pleisterwerk, voegsel of oppervlak-sierlaagjes kunnen mee worden losgetrokken. Ook holtes of spleten in de muur of in de voegen, worden soms opgezocht. Hierbij profiteren klimplanten wel van deze openingen, maar ze zijn er opnieuw niet de oorzaak van! Dit kan immers enkel als de muur reeds verval vertoont. Eens hun hechtwortels en stengels binnendringen in de muur of tussen dakpannen, kan wel enige schade optreden. Raadzaam is dus om op oudere muren of kwalitatief slechtere muren zelfhechtende soorten te weren.

Algemeen kan worden besloten dat de meeste problemen veelal terug te brengen zijn tot een verkeerde plantenkeuze op reeds beschadigde muren. Schaderisico's zo laag mogelijk houden, begint met het in goede staat houden van de te begroenen muur ! Bij een muur of gevel in goede conditie, is het schaderisico minimaal tot onbestaande. Alleen bij het verwijderen van zelfhechtende soorten is enige voorzichtigheid geboden.

Gevelgroen trekt insecten en spinnen aan, zelfs tot in huis.

Groen trekt inderdaad dieren, van vogels tot insecten, aan. Bij tegenstanders is het vooral de insecten- en spinnenvrees die overheerst. Gevelbegroening zou voor meer insecten, spinnen en ander ongedierte binnenshuis zorgen. Opnieuw fout ! Een huis mét gevelbegroening blijkt juist minder ongedierte binnenshuis te hebben dan één zonder, zo leren ervaringen van bewoners in begroende huizen. Tussen het groen vinden deze diertjes immers een nieuwe thuis. Bovendien zijn er in de gevelbeplanting ook veel vogels aanwezig die deze diertjes als voedsel verorberen.

Een begroende gevel geeft toch maar een slordige indruk.

Hoeft helemaal het geval niet te zijn! Door middel van de juiste plantenkeuze, waarbij klimplanthoogte afgestemd wordt op de beschikbare gevelhoogte en oppervlakte, en het gebruik van klimhulpen kan het te begroenen deel van de gevel exact worden afgebakend. En planten groeien nu éénmaal, dus op tijd bij snoeien is een noodzaak om 'wildgroei' te voorkomen. Bovendien, wat voor de ene slordig is, kan voor een ander juist mooi zijn; over smaken valt niet te twisten...

Gevelgroen vergt onderhoud en kost geld.

Ja, maar... Net zoals een 'gewone' tuin vergt ook een gevelbeplanting het nodige onderhoud en verzorging. Voor sommige is dit echter al voldoende om gevelgroen te weren. Inderdaad, afgevallen bladeren moeten worden geruimd en af en toe moet worden bijgesnoeid, water gegeven of bemest. Enkel zo kunnen de klimplanten immers vitaal worden gehouden, vooral in situaties waar de wortelruimte beperkt is. De frequentie van onderhoud is echter bijvoorbeeld in vergelijking met het onderhoud van gazons heel laag!

Gevelbegroening brengt een meerkost met zich mee. Maar mits rekening te houden met enkele aandachtspunten kan deze binnen de perken worden gehouden. Gevelbegroening kan niet zomaar lukraak gebeuren. Enige kennis van de constructie en functie van de muur is, net zoals een planmatige aanpak, noodzakelijk. Planningsfouten of beoordelingsfouten bij de begroenbaarheid van een muur, moeten voorkomen worden. Enkel op die manier kunnen nutteloze kosten worden vermeden. Ook een juiste plantenkeuze kan de kosten drukken. Deze keuze begint met het afstemmen van de maximale grootte van de plant op het te begroenen oppervlak (zie verder). Planten die te hoog of te breed kunnen worden, verhogen de kans op schade of vergen meer onderhoud en leiden dus tot hogere kosten. Tenslotte zullen onderhoudskosten aan de gevel door de beschermende invloed van gevelgroen langer kunnen worden uitgesteld. Maar wanneer de gevel onderhoud nodig heeft, zullen er inderdaad extra kosten bijkomen om het gevelgroen eerst te verwijderen.

Waarom zou ik mijn gevel wel laten begroenen?

Mogelijke negatieve aspecten van gevelgroen worden meer dan gecompenseerd door de talrijke voordelen (zie Fig. 2). Een groot deel geeft een rechtstreeks voordeel voor de eigenaar (o.a. isolatie, droog houden gevel), maar ook de gemeenschap haalt voordelen uit begroende huizen (o.a. op ecologisch, esthetisch, sociaal en gezondheidvlak).

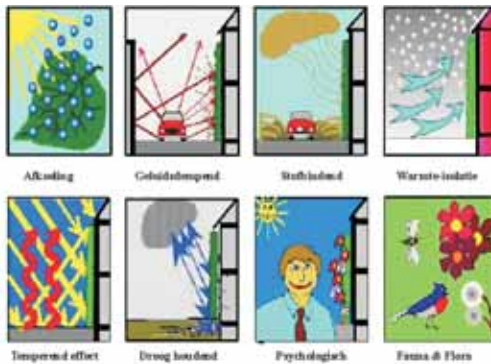

Fig. 2: Enkele voordelen van gevelbegroening in beeld (Brandwein⁴, 1998a).

Parthenocissus spp. -
Wilde wingerd.

Welke voordelen heeft gevelgroen nu:

- **Klimaatsverbetering**

De vele gebouwen en uitlaatgassen van industrie, huishoudens en talrijke motorvoertuigen hebben, vooral in steden, verstreckende (negatieve) gevolgen voor het leefklimaat. Het klimaat is er warmer, droger en stofrijker. Steen en beton hebben een grote warmteabsorptiecapaciteit ('het vermogen om warmte op te nemen'). Ongehinderde zonbestraling op asfalt, beton en gevels, gecombineerd met geringe luchtcirculatie wegens de vele gebouwen, veroorzaakt dan ook hogere temperaturen. Begroening kan hier een oplossing bieden. Gevelgroen beschermt de gevel tegen deze directe zonbestraling. Daarnaast verdampen planten, en dus ook gevelgroen, een grote hoeveelheid water, wat naast een hogere luchtvochtigheid, ook resulteert in een afkoeling van de warme stadslucht en een aangename leefomgeving. Bovendien, door de ontstane temperatuursverschillen tussen de koelere gevel (met gevelbegroening) en bijvoorbeeld de oververhitte straat, ontstaan er extra luchtcirculaties die tot geringe luchtbewegingen aanleiding geven die verfrissend aanvoelen en de extreme temperatuursverschillen opheffen.

- Zuiveren van de vervuilde stadslucht

Verbrandingsgassen van industrie, particuliere huishoudens of auto's brengen niet alleen giftige gassen -voornamelijk fluorwaterstof, zwaveldioxide en koolstofmonoxide- in de lucht, maar verrijken de lucht ook met tal van vaste stoffen in de vorm van fijne stofdeeltjes (lood, cadmium,...). Gevelbegroening kan hiertegen op twee manieren werkzaam zijn. In de eerste plaats bezitten bladeren van planten een filterend vermogen voor stofdeeltjes, daar het stof aan de boven- en onderkant van de bladeren blijft hangen (zie Fig. 3). Ten tweede vermindert de bladmassa langs de gevel de windsnelheid, waardoor stofdeeltjes uit de lucht zich nog makkelijker op de bladeren kunnen afzetten. Bij regenweer spoelen deze vastgelegde stoffen gedeeltelijk gewoon af of ze komen, na eerst door de plant te zijn opgenomen, op de grond terecht via bladval. Naast zijn filterende werking, beschermt gevelgroen ook de eigenlijke gevel tegen beschadiging door directe inwerking van de stofdeeltjes.

Fig.3: Blad gereinigd met Polyvinyl-Butyral (links), ongereinigd blad juni (midden) en ongereinigd blad oktober (rechts) (Bruse et al. 1999⁵, Thönnessen, 2001⁶).

- Thermische & geluidsisolatie van het gebouw

Gevelgroen heeft niet alleen een positieve invloed naar de stadsomgeving toe, maar heeft ook zijn positieve effecten binnenshuis en in de onmiddellijke omgeving ervan. Met het aanbrengen van een gevelbeplanting over de hele muur kan zowel tegen een te sterke opwarming in de zomer als tegen een te sterke afkoeling in de winter een goed resultaat worden geboekt. De begroening treedt hier op als isolerende mantel. Dit zorgt ervoor dat er 's winters minder verwarmingskosten zijn en 's zomers minder koeling nodig is.

- Naast zijn thermisch isolerend effect heeft gevelgroen ook een geluidsdempende werking. De precieze grootte hiervan is echter moeilijk te meten. Het spreekt voor zich dat zowel warmte- als geluidsisolatie sterk afhankelijk zijn van het aantal vensters, deuren, kelderopeningen en dergelijks. Zijn die in grote oppervlakten of aantallen aanwezig, dan zal dit logischerwijs het isolerend effect van het gevelgroen gedeeltelijk teniet doen.

- **Droog houden van muur**

Zoals hoger reeds vermeld, werkt gevelbegroening als een regenmantel. De over elkaar liggende bladeren zorgen voor een 'waterdichte' laag. Bij voldoende dikte van het bladerdek worden zelfs slagregens van de muur weggehouden. Deze blijft daardoor droog. Bovendien onttrekt het wortelstelsel het water aan de bodem in de onmiddellijke omgeving van het huis en houdt zo ook de funderingen en de muur droog.

- **Meer groen en fauna in de stad**

Stedelijke milieus bieden weinig groen: vele planten en dieren hebben het er dan ook moeilijk om te overleven. Dat gevelbegroening de stad groener maakt hoeft geen betoog. Maar vooral voor dieren biedt gevelgroen een mooi alternatief: ze vinden er een tijdelijke verblijfplaats, broedplaats, beschutting en voedsel. Gevelgroen biedt op die manier overlevingskansen aan talloze dieren die anders in stedelijke gebieden niet of in mindere aantallen zouden worden aangetroffen. De meest opvallende diergroepen die op gevelgroen kunnen worden aangetroffen zijn vogels en minder opvallend insecten (vlinders zijn het opvallendst) en spinnen. Een jagende vleermuis is 's nachts ook geen zeldzaamheid.

- **Aangenamere leefomgeving**

Meerdere wetenschappelijke studies hebben het reeds bewezen: uitzicht op een groene omgeving heeft een positief effect op de gemoedstoestand en aldus ook op de lichamelijke gezondheid van mensen. Ook de verschillende vormen, geuren en kleuren dragen bij tot dat aangename gevoel. Bovendien worden de anders zo grauwe muren door de steeds wisselende kleurmix doorheen de verschillende jaargetijden levendiger.

*Hedera helix -
Klimop*

Gevelbegroening brengt rust en opgewektheid, wat in een milieu met enkel maar huizen anders moeilijk te verwezenlijken is.

- **Esthetisch effect**

Het spel van kleuren, geuren en vormen van gevelplanten geeft een waaier aan mogelijkheden. Iedere combinatie zorgt voor een ander beeld en een verrijking van de esthetische waarde van een anders troosteloze gevel. Door de juiste keuze van gevelplanten kan men een gevel zwaarder of luchtiger laten lijken. Een tekening, een patroon kan worden aangebracht door te spelen met klein- of grootbladige soorten, door gebruik van verschillend gekleurde planten of met behulp van leidende hulpconstructies. Bovendien beïnvloedt de esthetische indruk ook de gevoelens en stemming van voorbijganger of bewoner. Daarnaast kunnen gevelplanten gebruikt worden om bepaalde architectonische vormen te ondersteunen of te benadrukken.

Parthenocissus spp.

-
Wilde wingerd

- **Langere levensduur van gevel**

Een begroende gevel gaat langer mee dan een onbegroende. Gevelgroen biedt immers in vele opzichten een bescherming, waardoor de levensduur van de onderliggende gevel toeneemt. Gevelgroen beschermt de gevel tegen:

- UV-straling: deze breken materialen af door fotochemische reacties maar worden bij gevelgroen geabsorbeerd door de vegetatie;
- temperatuurschommelingen: bij een niet-bedekte muur kunnen ‘s zomers de temperatuurs-verschillen tussen minimale en maximale dagtemperatuur hoog oplopen, wat een enorme thermische belasting van het bouw materiaal met zich meebrengt en finaal leidt tot scheuren en barsten in de gevel. Ook extreem koude temperaturen, bv. vorst in de winter, kunnen schade veroorzaken. Gevelgroen tempert deze extreme temperaturen;
- mechanische beschadiging: hevige slagregens of hagelbuien kunnen heel wat schade aanbrengen aan de gevel. Bij gevelbegroening worden deze opgevangen door het bladerdek;
- vochtige muren: zoals hoger vermeld zorgt gevelgroen voor een regenbeschutting.

- **Financieel**

Het financiële voordeel van gevelgroen hangt hoofdzakelijk samen met het verlengen van de levensduur van de gevel: renovatiekosten kunnen immers langer worden uitgesteld. Daarnaast lopen de stookkosten 's winters minder hoog op, daar een begroend huis, vooral bij altijdgroene soorten als Klimop (*Hedera helix*), beter geïsoleerd is. Onkosten worden vooral gemaakt door aanleg en onderhoud. Mochten ook de andere voordelen in geld kunnen worden uitgedrukt, dan zou de financiële balans zeker positief overhellen. Het grote probleem hierbij is echter dat een deel van de baten van gevelgroen niet makkelijk in geldelijke termen uit te drukken zijn. Het staat echter vast dat de waarde van de voordelen van gevelgroen zeer groot is, o.a. door hun positieve invloed op gezondheidsvlak en welzijn.

Bestaat er dan geen enkel risico op schade?

Jawel, maar...enkel bij gebruik van een foute plantensoort op een verkeerde standplaats of langsheen een verkeerde klimhulp. Klimplanten hebben immers schaderelevante eigenschappen die door wisselwerking met bepaalde eigenschappen van muur, gevel of dak effectief tot schade kunnen leiden. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de klimplant is afgestemd op het te begroenen oppervlak ! Een goede inschatting van de eventuele risico's op voorhand is noodzakelijk om het gebruik van gevelgroen tot een succes te maken! De grote diversiteit aan klimplanten laat toe om voor elke wand een geschikte risicoloze begroeiing te vinden (zie verder bij doordachte plantenkeuze).

Welke planteneigenschappen houden schaderisico's in?:

- **Groei**

Soorten met een brede, uitbundige of hoge groeivorm kunnen voor problemen zorgen. Een te uitbundige groei of overwoekering kan immers schade aanrichten in en rond daken, regenpijpen, balkonnen of vensters. Schade kan daar enkel door drastisch ingrijpen, lees regelmatig snoeien, worden vermeden. Maar ook

de kosten lopen bij dergelijk onderhoud op, daar eventueel zwaar materiaal moet worden ingezet om op de nodige hoogte te kunnen werken (bij Klimop kan dat tot 20 à 30 m hoogte zijn). Even stilstaan bij de plantenkeuze alvorens te beplanten kan dus veel werk en geld uitsparen en schade voorkomen! 'Gevaarlijke soorten' zijn o.a. Bruidssluier (*Fallopia aubertii*), Klimop (*Hedera helix*), Wilde wingerd (*Parthenocissus spp.*) ...

- **Klimmanier**

Vooraf zelfhechters (bv. Klimop (*Hedera helix*), Wilde wingerd (*Parthenocissus spp.*)) hebben een hoger schaderisico. Deze laten zich immers niet zomaar, zoals de op klimhulpen aangewezen winders, rankers of steunklimmers (zie verder), tot een mooi afgelijnd oppervlak beperken en zijn dus moeilijker in toom te houden. Bijgevolg vragen vooral dergelijke zelfhechters veel onderhoud. Wordt dit niet gedaan, dan vergroot de kans op schade. Maar ook sterk windende planten kunnen voor problemen zorgen: soorten als Blauweregen (*Wisteria spp.*) kunnen regenpijpen letterlijk dicht of kapot knijpen. Dergelijke klimplant moet dus uit de buurt van regenpijpen en dakgoten worden gehouden!

- **Diktegroeï**

Diktegroeï, dus de doorsnede van de stengels, kan ook een belangrijke oorzaak van problemen zijn. Bij het kiezen van de plantafstand ten opzichte van de gevel of het kiezen van de afstand tussen klimhulp en gevel, moet met deze diktegroeï rekening worden gehouden.

Wisteria spp. - Blauwe regen

Wordt dit niet gedaan, dan kan mogelijk drukschade optreden. Wat de minimale afstand moet zijn, is soortafhankelijk (zie Tabel 2: plantenoverzicht). De nodige afstand verhindert ook dat planten eventueel toch tegen de muur of in barsten of spleten zouden groeien met mogelijk schade tot gevolg. Ook de gebruikte klimhulp moet aangepast zijn aan de maximale dikte van de klimplant, zowel naar dikte van materiaal als naar hangafstand tot de gevel.

- **Negatief fototropisme**

Negatief fototropisme, het van het licht weg groeien van de plant bij éénzijdige lichtinval, wordt vaak over het hoofd gezien bij het bekijken van mogelijke schaderisico's bij klimplanten. Nochtans kan dit naargelang de gebruikte plantensoort en naargelang de staat van het begroende gebouw tot ernstige schade leiden. In hun zoektocht naar een donker plekje nestelen de groeistengels of hechtwortels van dergelijke klimplanten zich tussen en onder dakpannen, achter voorgevelbekleding of in voegen, barsten en spleten. Ook achter afvoer- en regenpijpen vinden ze de nodige schaduw. Bij latere diktegroei treden problemen van drukschade op. Negatief fototrope plantensoorten (voornamelijk Klimop (*Hedera helix*)) worden dus het best gemedend langs gevels met heel wat insprongen, nissen, dakpannen of regenpijpen. Ook een regelmatige controle en terugsnoei kan al veel schade vermijden.

links: Hedera helix - Klimop

rechts: Parthenocissus spp. - Wilde wingerd

Een eerder te verwaarlozen, maar toch voor sommige mogelijk een ‘probleem’, is het bladstrooisel. Ieder jaar opnieuw verliezen de niet-bladhoudende klimplanten hun bladeren. Deze komen op de grond terecht, waar ze hinderlijk kunnen zijn of ze komen in dakgoten of rioleringen terecht waar ze voor verstoppingen kunnen zorgen. Mits het nodige opruimwerk in de herfst, zijn dit problemen die makkelijk kunnen worden vermeden! Ook eventuele onderhoudswerken aan de onderliggende gevel, worden er door het gevelgroen niet makkelijker op. Maar mits een regelmatige controle kan een opkomend muurprobleem tijdig worden gedetecteerd, waardoor minder grote ingrepen nodig zijn. Bovendien verdragen de meeste klimplanten een sterke terugsnoui. Enkel het verwijderen van zelfhechtende soorten kan voor enige schade zorgen.

Belangrijk om alle misverstanden te vermijden, is hierbij nogmaals te benadrukken dat geen enkel van de zojuist opgesomde planteneigenschappen op zichzelf tot schade leidt! Het is een verkeerde combinatie van plantensoort en te begroenen gevel, vaak zelf reeds gebreken vertonend, die leidt tot schade! Door even op voorhand stil te staan bij de mogelijke schaderisico's en zich te laten informeren door vakmensen over eventueel te nemen voorzorgsmaatregelen, kunnen al heel wat problemen worden vermeden. Een tijdige controle van de gevel en regelmatig onderhoud kunnen veel schade voorkomen!

Hoe wordt een doordachte plantenkeuze gemaakt?

Zoals reeds eerder aangehaald is een juiste plantenkeuze essentieel in het al of niet slagen van gevelgroen. In onderstaande tabel (Tabel 1) zijn de belangrijkste criteria opgesomd waarmee best rekening wordt gehouden bij het maken van een plantenkeuze. Op voorhand even stilstaan bij deze criteria is een must! Verderop (Tabel 2) wordt een overzicht gegeven van de meest frequent gebruikte klimplanten en hun kenmerken en eisen worden er aangegeven.

Tabel 1: Belangrijke criteria in overweging te nemen bij kiezen van klimplantensoort.

Afstemmen plant op standplaats & gebouw

- bereikbare groeihogte, al naargelang de hoogte van het te begroenen oppervlak
- groeierkte van plant, al naargelang de gewenste snelheid van begroeningseffect
- groeivorm van plant, al naargelang gewenste dichtheid van begroeiing
- manier van klimmen, met het oog op vereisten en aard van nodige klimhulp
- bereikbare diameter van stam aan wortelhals, met het oog op ondersteunende constructie en nodige afstand tussen wand en klimhulp
- licht- en warmte-eisen van plant. Keuze al naargelang klimaatzone en expositie te begroenen oppervlak

Onderhoud, problemen & kosten

- mogelijke schaderisico's
- onderhoudsmogelijkheden en -kosten
- bladval

Plantenkenmerken

- ecologische belang
- winterhardheid
- zomer-, winter- of altijdgroen
- vruchten, bladvorm, bladkleur, herfstverkleuring, geur

Legende: criteria staan in arbitraire volgorde en dus niet in volgorde van belangrijkheid.

Welke planten zijn geschikt als gevelgroen?

Te vaak beperkt gevelgroen zich tot het gebruik van Klimop (*Hedera helix*) en Wilde wingerd (*Parthenocissus spp.*). Dat er nog heel wat andere soorten ter beschikking staan, bewijst onderstaande tabel (Tabel 2). Deze tabel biedt een overzicht van voor Vlaanderen bruikbare en ook gebruikte taxa bij gevelgroen. Telkens worden enkele belangrijke groeikarakteristieken en -eisen kort aangehaald. Voor sommige taxa zijn nog veel meer soorten & cultuurvariëteiten inzetbaar. Voor bv. Bosrank (*Clematis spp.*) bedraagt dit aantal al snel een paar honderd. Dus een volledig overzicht, zelfs voor een kleine regio als Vlaanderen, is niet te geven (en ook niet beschikbaar). Verderop wordt ingegaan op de eisen van klimplanten naar klimhulpen toe (Tabel 3).

Clematis spp. - Bosrank

Klimplanten kunnen naargelang hun klimmanier in verschillende groepen worden ingedeeld (Fig. 4). Het grootste onderscheid moet gemaakt worden tussen enerzijds de zelfhechtende soorten en anderzijds soorten die klimhulpen nodig hebben. De eerste groep kan verder worden onderverdeeld in 'hechtwortelsoorten' en 'hechtschijfjes-soorten' (hier samen '(zelf)hechters' genoemd). De niet-zelfhechters kunnen worden ingedeeld volgens hun manier van klimmen langsheen de klimhulp. Zo kunnen 'slingerplanten of winders', 'enteraars of steunklimmers' of 'rankvormende soorten of rankers' van elkaar onderscheiden worden. Hieronder worden deze verschillende categorieën kort besproken.

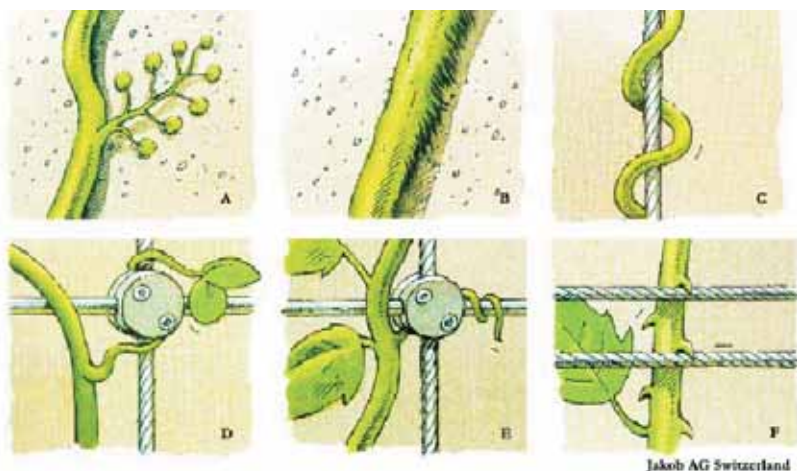

Fig. 4: Klimplanten aan hun klimhulpen naargelang hun klimmanier (Jakob7, 2002).
 Legende: A-B: Zelfhechters, C: Slingerplant of winder, D: Bladsteelranker, E: Bladranker,
 F: Steunklimmer

Fallopia spp. - Bruidssluijer en *Wisteria spp.* - Blauwe regen

Rankvormende soorten of rankers klimmen met behulp van omgebouwde, draadvormige en (on)vertakte, organen of ranken. Deze ranken bewegen zich al draaiend tot ze, gestimuleerd door een aanrakingsprikkel, de klimhulp vastgrijpen en omwikkelen. Naargelang de plantensoort -meer bepaald de lengte van de rank- mogen de klimhulpen maar een bepaalde doorsnede hebben opdat de plant ze zou kunnen omwikkelen (zie verder). Twee groepen rankers kunnen worden onderscheiden: enerzijds blad- of bladsteelrankers, anderzijds spruitrankers. De eerste hebben gedeeltelijke of volledig tot grijp- of hechtorganen omgevormde bladeren of bladstelen, terwijl bij spruitrankers de bloemen moeten plaatsruimen voor de aanmaak van ranken. Rankende voorbeelden zijn Bosrank (*Clematis spp.*) en Wijnstok (*Vitis spp.*).

Steunklimmers of enteraars maken dan weer gebruik van doornen, stekels, borstelharen of andere min of meer stijve structuren om zich aan klimhulpen of andere planten vast te haken en zo omhoog te klimmen. Ze groeien eerder als een sluijer over steunen (eventueel andere planten) heen. In hun natuurlijk biotoop worden dergelijke klimplanten voornamelijk aangetroffen in zoom- en/of mantel van bosrand, waar ze als een sluijer over de andere vegetatie heengroeien. Winterjasmijn (*Jasminum nudiflorum*) en Klimrozen (*Rosa spp.*) zijn de best gekende voorbeelden van deze groep.

Zelfhechtende hechtwortel- en hechtschijfjessoorten of hechters kunnen het zonder klimhulp stellen. Hechtwortels laten toe dat de klimplant zich op een gepaste ondergrond vasthecht. De eigenlijke vasthechting gebeurt met behulp van wortelhaartjes, die zich in de fijnste poriën of oneffenheden van de muur kunnen vastzetten.

Echt diep binnendringen doen ze niet. De bekendste en meest gebruikte soorten hier zijn Klimop (*Hedera helix*) en Wilde wingerd (*Parthenocissus spp.*).

Parthenocissus spp.- Wilde wingerd

Tabel 2: Overzicht meest voorkomende klimplanten in Vlaanderen: groeikarakteristieken & -eisen.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam **	Klimvorm	Groeihoogte (m)	Groei breedte (m)	Licht-eis	Bloei	Spruitfenologie
<i>Actinidia deliciosa</i>	Kiwi	W	4-8	2-6	○ - ■	V-VI	Z
<i>Actinidia kolomikta</i>	Koloniktakiwi	W	2-6	2-5	○ - ■	V-VI	Z
<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	W (r)	5-8	2-4	○ - ■	IV-V	W
<i>Aristolochia macrophylla</i>	Duitse pijp	W	6-10	2-4	■ - ●	(V)-VII	Z
<i>Bryonia dioica</i>	Heggerank	R	3-4	1-2	○ - ■	VI-IX	Z
<i>Calystegia sepium</i>	Haagwinde	W	1,5-3	1	○ - ■	VI-X	Z
<i>Campsis radicans</i>	Amerikaanse trompetbloem	Z	6-10	3-6	○	VII-IX	Z
<i>Campsis x tagliabuana ('Mme Galen')</i>	/	Z	5-7	3-6	○	VII-IX	Z
<i>Celastrus orbiculatus</i>	Boomwurger	W	10-13	2-4	○ - ■	VI-VII	Z
<i>Clematis alpina</i>	Alpenbosrank	R	1-3	1-2	■ - ○	IV-VI	Z
<i>Clematis flammula</i>	Geurende bosrank	R	2-3	1-2	○ - ■	VIII-X	Z
<i>Clematis macropetala</i>	Grootbl. alpenbosrank	R	2-4	2	■ - ○	V-VI	Z
<i>Clematis montana 'Alba'</i>	Bergbosrank 'Alba'	R	5-10	2-6	○ - ■	V-VI	Z
<i>Clematis montana 'Rubens'</i>	Bergbosrank 'Rubens'	R	5-8	2-6	○ - ■	V-(VI)	Z
<i>Clematis montana 'Elisabeth'</i>	Bergbosrank 'Elisabeth'	R	3-8	2-4	○ - ■	V-VI	Z
<i>Clematis tangutica</i>	Goudbosrank	R	4-5	1-3	○ - ■	VI-(X)	Z
<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank	R	12-15	5-8	■	VI-(IX)	Z
<i>Clematis viticella</i>	Italiaanse bosrank	R	2-4	2-3	○ - ■	VI-IX	Z
<i>Convolvulus arvensis</i>	Akkerwinde	W	1	/	○	VI-IX	Z
<i>Euonymus fortunei (var. radicans)</i>	Japane kardinaalsmuts	Z	1-5	1-4	■	VIII-IX	A
<i>Fallopia aubertii</i>	Bruidsluier	W (l & r)	8-12	5-8	○ - ■ - ●	VI-(XI)	Z
<i>Hedera colchica</i>	Kaukasische klimop	Z	2-3	/	■ - ●	IX-X	A
<i>Hedera helix</i>	Klimop	Z	20-30	3-10	■ - ● - ○	VIII-(XII)	A
<i>Hedera hibernica</i>	Ierse klimop	Z	15-20	10-15	■ - ●	IX-X	A
<i>Humulus lupulus</i>	Wilde hop	W (r)	6-8	2-3	■ - ● - ○	VII-IX	Z
<i>Hydrangea anomala ssp. petiolaris</i>	Klimhortensia	Z	6-20	3-6	■ - ● - ○	VI-VII	Z
<i>Jasminum nudiflorum</i>	Winterjasmijn	E	2-3	2-3	○ - ■ - ●	XII-III	Z
<i>Lonicera caprifolium</i>	Tuinkamperfoelie	W (r)	3-7	3-4	■	V-(VII)	Z
<i>Lonicera henryi</i>	Groenblijvende kamperfoelie	W (r)	3-6	2-3	■	VI-VIII	A
<i>Lonicera japonica 'Halliana'</i>	Japane kamperfoelie	W (r)	3-8	2	■	VI-VIII	W
<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie	W (r)	3-6	2-4	■	V-(X)	Z
<i>Parthenocissus quinquefolia ('Engelmannii')</i>	Vijfdelige wingerd	Z (R)	8-15	8-12	○ - ■ - ●	VI-VIII	Z
<i>Parthenocissus tricuspidata ('Veitchii')</i>	Driedelige wingerd	Z (R)	8-20	8-12	○ - ■ - ●	VI-VIII	Z
<i>Parthenocissus henryana</i>	Chineze wingerd	Z (R)	2-5	/	○ - ■	VI-VIII	Z
<i>Passiflora caerulea</i>	Blaue passiebloem	R	6	2-3	○	VI-(XI)	W
<i>Periploca graeca</i>	Boomwinder	W	3-12	2-4	○	VI-IX	Z
<i>Rosa spp.</i>	Klimrozen	E	2-8	1-5	○ - ■	VI-VII	Z
<i>Rubus spp.</i>	Braam	E	3-6	2-5	○ - ■	VI-VII	Z
<i>Schisandra chinensis</i>	Schisandra	W (r)	4-9	2	■ - ○	IV-VI	Z
<i>Solanum crispum 'Glasnevin'</i>	Chileense bitterzoet	W (E)	3-4	/	○ - ■	VI-X	W
<i>Solanum dulcamara</i>	Bitterzoet	W (E)	3	1-2	○ - ■	V-IX	Z
<i>Tamus communis</i>	Spekwortel	W	4-5	1	○ - ■	V-VIII	Z
<i>Vitis coignetiae</i>	Rode wijnstok	R	6-10	3-6	○	V-VI	Z
<i>Vitis vinifera</i>	Echte wijnstok	R	10-15	3-6	○	V-VI	Z
<i>Wisteria floribunda</i>	Japane blauwereggen	W (l)	6-10	1-12	○	IV-(VIII)	Z
<i>Wisteria sinensis</i>	Chineze blauwereggen	W (r)	6-15	1-15	○	IV-(VIII)	Z

Winterhardheid	Max. ouderdom	Groeikracht	Gebruik	Onderhoud	Geurend?	Giftig?	Bloemen
5b	50	traag	W	C	J	N	wit-geel
6b	50-100	traag	Z	C	J	N	wit
6b	10-tal	matig	F	B	J	N	wit-bruinviolet
5a	50-100	snel	W	B	N	J	geelgroen-purper
7a	5-tal	zeer snel	Z	A	N	N	wit
7b	10	zeer snel	N	B	N	N	wit
6b	50-60	matig	F	B	N	N	oranje-geel
7b	50	matig	F	B	N	N	oranje-rood
5a	50	snel	Z	A	N	J	groengeel
5a	10-30	traag	Z	B	N	J	blauwviolet
5a	10-30	traag	W	B	J	N	wit
5a	10-30	matig	F	B	N	N	blauwviolet-geel
5a	10-30	matig	F	B	J	J	wit
5a	10-30	matig	V	B	N	J	roze-geel
5a	10-30	matig	V	B	J	J	roze
5a	10-30	matig	V	B	N	J	diepgeel
5a	10-30	snel	W	B	N	J	roomwit
5a	10-30	snel	F	B	N	J	rose,rood,purper
7a	/	/	N	B	N	N	blauw
6b	30-50	traag	V	B	N	J	groengeel
5b	10	zeer snel	V	B	J	N	wit
5a	/	matig	F	B	N	J	wit
6a	≥100	snel	V	B	J	J	groengeel
6a	/	snel	F	B	N	J	groengeel
5b	10	zeer snel	W	B	N	N	groen
5b	50-100	snel	V	B	N	N	groengeel-wit
7a	10-tal	matig	V	B	N	N	geel
5a	10-tal	traag	F	B	J	J	geelwit-rood
6b	10-tal	snel	F	B	N	J	oranje-rood
6b	10-tal	matig	V	B	J	J	wit-roze-geel
5b	10-tal	matig	F	B	J	J	wit-roze-geel
6a	100	snel	V	A	J	N	geelbruin
6a	100	snel	V	A	J	N	geelbruin
8a	100	matig	W	A	N	N	geen bloemen
8b	/	/	F	/	J	J	groen-violet-wit
6a	/	snel	Z	/	J	J	bruin-groengeel
5b	100	snel	V	C	X	X	X
5b	30-60	snel	W	C	X	X	X
6b	/	traag	Z	/	J	N	fel roze
8a	/	matig	Z	B	J	N	blauwviolet
6b	10	snel	Z	B	N	J	violet
7b	20-30	snel	Z	B	J	N	groenwit
6a	25-30	zeer snel	F	A	J	N	geelbruin
7a	25-30	snel	F	A	N	N	geelbruin
6b	≥100	matig	V	A	J	J	blauwviolet
6b	≥100	snel	V	A	J	J	licht paars

Legende: Z: zelfhechtend, R: ranker, W: winter, (O): linkswindend, (r): rechtswindend, E: Enteraar.

-Lichteis: o : zonnige standplaats, □ : halfbeschaduwed, ● : beschaduwed, / : geen info.

-Bloei: bv. III-XII: maanden (maart-december).

-Spruitfenologie: Z: zomergroen, W: wintergroen, A: altijdgroen.

-winterhardheidsgraad (laagste temperatuur dat plant verdraagt): 5a= onder -26°C, 5b= -26 tot -23,4°C, 6a= -23.3 tot -20,6°C, 6b= -20.5 tot -17,8°C, 7a= -17.7 tot -15°C, 7b= -14.9 tot -12.3°C. 8a= -12.2 tot -9,5°C, 8b= -9,4 tot -6,7°C

-Groeikracht: traag: < 0,5 m/jaar, matig: 0,5-1 m/jaar, snel: 1-2 m/jaar, zeer snel: > 2 m/jaar.

-Gebruik: V: veel, F: frequent, W: weinig, Z: zelden, N: niet.

-Onderhoud: A: begieten en bemesten als het nodig is, terugsnijden indien nodig; B: regelmatig water geven, meestal ook bemesten en jaarlijkse terugnoei; C: regelmatig water geven, meestal ook bemesten, regelmatig opbinden, verwelkte bloemen wegsnoeien en jaarlijkse terugnoei.

- **: officiële nederlandse namen bestaan er niet; de hier voorgestelde zijn deels bekend, deels eigen naamgeving.

-J: ja, N: neen, X: afhankelijk van de variëteit

Meest gemaakte fouten...

Tijdens onze stadswandeling blijkt dikwijls heel wat fout te lopen bij het toepassen van gevelgroen...

Een grote groep klimplanten, de niet-zelfhechters, is afhankelijk van klimhulpen om zich tegen de gevel te kunnen optrekken en mooi te kunnen uitgroeien. Veelal zijn de gebruikte constructies echter volledig fout. Verkeerde constructies, met een negatief resultaat als gevolg, geven tegenstanders een extra argument om gevelbegroening te weren. De meest voorkomende fout in het ontwerp is de onbruikbaarheid van de klimconstructie. Een te wijd traliewerk is hier een voorbeeld van. Hierdoor kan de klimplant niks anders dan loodrecht omhoog groeien alsof er enkel een kabel hing, zonder ook maar een kans te krijgen om zijn zijscheuten goed te laten ontwikkelen en zo de gehele gevel te bedekken. Soms hangt het traliewerk ook veel te hoog, waardoor de plant eerst een onmogelijke 'leegte' moet overbruggen alvorens zich ergens aan te kunnen optrekken. Of de gebruikte latten zijn te dik, waardoor de plant er zich onmogelijk kan rondslingeren. Ook dit is nefast voor vele klimplanten, waardoor ze niet klimmen zoals verwacht; een slordige indruk geven of verkommeren. Vaak worden nutteloze constructies aangebracht, bv. bamboestokjes, die er waarschijnlijk nog zitten van bij het aanplanten. Ook ijzeren krammen (hoefijzervormige haakjes die over de stengel heen in de muur worden geslagen) worden frequent gebruikt, alhoewel deze absoluut ongeschikt zijn daar de diktegroei van de plant wordt verhinderd. Welke eisen klimplanten stellen aan hun klimhulp is schematisch samengevat in Tabel 3.

Bij het ontwerp wordt ook dikwijls te weinig rekening gehouden met de ligging van de te begroenen gevel. De beste constructies mogen dan nog worden gebruikt, als de ruimte beperkt is of neerslag onmogelijk bij de begroeiing geraakt (wegens afdaken, terrassen, andere muren,...) dan zal het resultaat ondermaats blijven. Eén van de belangrijkste fouten bij gevelbeplanting is het gebrek aan voldoende levensruimte. Vooral voldoende wortelruimte is belangrijk. Het dubbele volume van de wortelkluit geldt hier als gouden regel. Daarnaast is het noodzakelijk dat de bodem ook voldoende voedselrijk is. Gebruik van goede teelaarde is hierbij een must. Ook een voldoende plantafstand tot de muur en voldoende water zijn een belangrijke eisen waartegen veel wordt gezondigd.

Table 3: Specifieke eisen van meest gebruikte klimplanten aan hun klimhulpen.

Wetenschap. naam	Nederlandse naam	klimhulp?	richting profiel	Hoogte /breedte klimhulp (m)	traliebreedte /breedte hoogte (cm)	vorm	onttrek-/dia meter profiel (cm)	wandafstand (cm)
<i>Actinidia deliciosa</i>	Kiwi	ja	II, ++, \ \ / /	6-8,5 / 3,5	20-45 / 50-150	rond	- / 4	8
<i>Actinidia kolomikta</i>	Kolomiktakiwi	ja	II, ++, \ \ / /	3-4 / 2	20-45 / 30-50	rond	- / 3,5	7
<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	ja	II, ++, \ \ / /	7-11 / 2	20-45 / 30-100	rond	- / 4	10
<i>Aristolochia macrophylla</i>	Duitse pijp	ja	II, ++, \ \ / /	8-11 / 3	25-50 / 60-120	rond	- / 5	10
<i>Bryonia dioica</i>	Heggerank	ja	xx, ++	3,5-4,5 / 1,5	10-30 / 10-30	wil.	5 / -	5
<i>Calystegia sepium</i>	Haagwinde	ja	xx, ++, II	3-3,5 / 0,8	10-30 / 30-60	rond	- / 1,2	2
<i>Campsis radicans</i>	Am. trompetbloem	aan.	xx, ++, =	6-13 / 4	30-60 / 30-60	wil.	- / -	>15
<i>Campsis x tagliabuana</i>		aan.	xx, ++, =	5-9 / 3	30-60 / 30-50	wil.	- / -	>15
<i>Celastrus orbiculatus</i>	Boomwurger	ja	?	10-15 / 2,5	35-80 / 60-150	rond	? / ?	?
<i>Clematis alpina</i>	Alpenbosrank	ja	xx, ++	2-3,5 / 1,5	10-30 / 10-30	wil.	4 / -	5
<i>Clematis flammula</i>	Geurende bosrank	ja	xx, ++	2-3,5 / 1,5	10-30 / 10-30	wil.	2,5 / -	5
<i>Clematis macropetala</i>	Grootb. Alpenbosrank	ja	xx, ++	4-5 / 2	10-30 / 10-30	wil.	4 / -	6
<i>Clematis montana 'Alba'</i>	Bergbosrank 'Alba'	ja	xx, ++	5-10 / 2	15-30 / 15-40	wil.	5 / -	8
<i>Clematis montana 'Rubens'</i>	Bergbosrank 'Rubens'	ja	xx, ++	5-10 / 2	15-30 / 15-40	wil.	5 / -	8
<i>Clematis montana 'Elisabeth'</i>	Bergbosrank 'Elisabeth'	ja	xx, ++	5-10 / 2	15-30 / 15-40	wil.	5 / -	8
<i>Clematis tangutica</i>	Goudbosrank	ja	xx, ++	5-7 / 3	15-40 / 15-40	wil.	3 / -	8
<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank	ja	xx, ++	8-16 / 3,5	15-40 / 15-40	wil.	4 / -	10
<i>Clematis viticella</i>	Italiaanse bosrank	ja	xx, ++	2-4/2-4	15-40 / 15-40	wil.	4 / -	8
<i>Convolvulus arvensis</i>	Akkerwinde	ja	xx, ++, II	1-1,5 / 0,3	8-20 / 30-60	rond	- / 1	2
<i>Euonymus fortunei</i>	Japane kardinaalsmuts	aan.	xx, ++, =	3-4 / 2	20-80 / 20-30	wil.	- / -	7
<i>Fallopia aubertii</i>	Broidsluier	ja	II, ++, \ \ / /	8-20 / 3	20-45 / 60-200	rond	- / 3,5	7
<i>Hedera colchica</i>	Kaukasische klimop	neen	(xx, ++, =)	(-) / (-)	(-) / (-)	(wil.)	(-) / (-)	15
<i>Hedera helix</i>	Klimop	neen	(xx, ++, =)	(-) / (-)	(-) / (-)	(wil.)	(-) / (-)	>15
<i>Hedera hibernica</i>	Ierse klimop	neen	(xx, ++, =)	(-) / (-)	(-) / (-)	(wil.)	(-) / (-)	15
<i>Humulus lupulus</i>	Wilde hop	ja	II, ++, \ \ / /, xx	6-8 / 1,5	25-50 / 80-150	rond	- / 2	5
<i>Hydrangea anomala ssp. petiolaris</i>	Klimhortensia	aan.	xx, ++, =	4-10 / 5	30-60 / 30-60	wil.	- / -	8
<i>Jasminum nudiflorum</i>	Winterjasmijn	ja	xx, ++, =	2-4 / 4	25-60 / 25-50	wil.	- / -	5
<i>Lonicera caprifolium</i>	Tuinkamperfoelie	ja	II, ++, \ \ / /, xx	4-5 / 1,5	20-40 / 40-80	rond	- / 2	5
<i>Lonicera henryi</i>	Groenblijvende kamperfoelie	ja	II, ++, \ \ / /, xx	5-8 / 3	15-40 / 60-120	rond	- / 2,5	5
<i>Lonicera japonica</i>	Japane kamperfoelie	ja	II, ++, \ \ / /, xx	5-6 / 2	20-40 / 40-80	rond	- / 2	5
<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie	ja	II, ++, \ \ / /, xx	4-5 / 1,5	20-40 / 40-60	rond	- / 2	5
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	Vijfdelige wingerd	neen	(xx, ++)	8-15 / 3,5	15-30 / 15-40	(wil.)	(5 / -)	15
<i>Parthenocissus tricuspidata</i>	Driedelige wingerd	neen	(xx, ++)	(-) / (-)	(-) / (-)	(wil.)	(-) / (-)	?
<i>Parthenocissus henryana</i>	Chinese wingerd	neen	(xx, ++)	(-) / (-)	(-) / (-)	(wil.)	(-) / (-)	?
<i>Passiflora caerulea</i>	Blauwe passiebloem	ja	xx, ++	5-7 / 3	15-40 / 15-40	wil.	5 / -	8
<i>Periploca graeca</i>	Rode wijnstok	ja	II, ++, \ \ / /	8-11 / 3	? / ?	rond	- / 3,5	7
<i>Rosa spp.</i>	Klimrozen	ja	xx, ++, =	5-7 / 4	30-60 / 25-40	wil.	- / -	>8
<i>Rubus spp.</i>	Braam	ja	xx, ++, =	4-6 / 5	30-60 / 25-40	wil.	- / -	7
<i>Schisandra chinensis</i>	Schisandra	ja	II, ++, \ \ / /	? / ?	? / ?	rond	- / 3	?
<i>Solanum crispum</i>	Chilense bitterzoet	ja	xx, ++, II	2,5-3,5 / 1	10-30 / 30-50	rond	- / 1,5	3
<i>Solanum dulcamara</i>	Bitterzoet	ja	xx, ++, II	2,5-3,5 / 1	10-30 / 30-50	rond	- / 1,5	3
<i>Tamus communis</i>	Spekwortel	ja	xx, ++, II	4-5 / 1	20-40 / 40-100	rond	- / 1,5	3
<i>Vitis coignetiae</i>	Rode wijnstok	ja	xx, ++	5-9 / 3	20-40 / 20-40	wil.	8 / -	10
<i>Vitis vinifera</i>	Echte wijnstok	ja	xx, ++	8-15 / 3,5	30-50 / 30-50	wil.	8 / -	15
<i>Wisteria floribunda</i>	Japane blauwregeen	ja	II, ++, \ \ / /	10-15 / 3	35-80 / 60-200	rond	- / 7,5	>15
<i>Wisteria sinensis</i>	Chineze blauwregeen	ja	II, ++, \ \ / /	15-28 / 3	35-80 / 60-200	rond	- / 8	>15

Legende: II: vertikaal, =: horizontaal, \ \ / /: steil omhoog, met of zonder anti-afglijmiddelen, xx: ruitvormig, ++: rechthoekig; aan.: aanbevolen; ?: geen ervaringsgegevens beschikbaar; -: niet van toepassing; (): niet echt nodig; rond: rond profiel klimhulp; wil.: willekeurig profiel klimhulp (maakt weinig uit).

Te vaak worden ook verkeerde soorten gebruikt. Er wordt in 90% van de gevallen geen rekening gehouden met de eisen die afzonderlijke soorten stellen. Klimhulpen worden te pas en te onpas gebruikt. Vaak ziet men een aangebrachte klimconstructie waartegen, of beter waarnaast, zelfhechtende soorten zoals Klimop (*Hedera helix*) of Driedelige wingerd (*Parthenocissus tricuspidata*) groeien, terwijl elders niet-zelfhechtende soorten als Wijnstok (*Vitis spp.*) op zichzelf aangewezen zijn om een gladde muur te begroeien. Of planten worden aan de verkeerde kant van het huis geplaatst. Schaduwminnende soorten staan hierbij in volle zon, terwijl lichtminnende soorten wegwijnen in de schaduw (zie Tabel 2: plantenoverzicht).

Tenslotte wordt te vaak te weinig rekening gehouden met de juiste verhouding klimplant-hoogte gevel. Om schade en te veel onderhoud te vermijden, moet de groeihoogte van de klimplant nochtans altijd kleiner blijven dan de hoogte van het te begroenen oppervlak!

Hoe begin ik eraan?

Om gevelgroen tot een succes te maken, moeten de klimplanten in zo ideaal mogelijke omstandigheden kunnen opgroeien. Een geschikte standplaats (bodemtype, vocht en voldoende licht of schaduw) is hierbij essentieel. Daarnaast, zoals reeds hoger gezegd, is ook het gebruik van een geschikte klimhulp een basisvoorwaarde tot succes.

Planttijdstip

Het aanplanten zelf, gebeurt best in de periode van november tot april, de rustperiode van de plant, op voorwaarde dat het niet vriest. De niet echt winterharde soorten kunnen het best in het begin van de lente worden aangeplant, zodat ze al voldoende zijn ontwikkeld wanneer ze hun eerste winter ingaan. Wanneer containerplanten worden gebruikt, kan de aanplant gans het jaar door gebeuren. In de droogste periode van het jaar (juli-augustus) moet dit wel gepaard gaan met overvloedig begieten!

Grondvoorbereiding en planten van klimplant

Het verwijderen van alle onkruid is de eerste stap in het aanplanten. Dit om competitie met de jonge klimplanten om wortelruimte, voedingsstoffen en water zo minimaal mogelijk te houden. De bodem in de nabije buurt van een huisgevel is veelal onbruikbaar voor beplanting. De bodem is er vaak te compact, met een te laag zuurstofgehalte tot gevolg, om er bodemleven en plantengroei mogelijk te maken. Een grote hoeveelheid bouwpuin in de bodem is er ook geen zeldzaamheid. Om de bodem geschikter te maken, is het aan te raden de grond te mengen met organisch materiaal en/of met teelaarde. Dit verbetert niet alleen de bodemstructuur (meer zuurstof), maar verhoogt ook de waterretentiecapaciteit en maakt de bodem vruchtbaarder.

Als diameter van het plantgat kan best 2x de diameter van de container waarin de plant is opgegroeid worden genomen. Dit om de wortels voldoende ruimte te laten om zich verder te ontwikkelen. Meerjarige klimplanten hebben minstens een diepte van 30-60 cm nodig. Bij éénjarige kan een diepte van 15-30 cm volstaan. Een dubbele diepte van de container is hier ook aan te raden. De plantafstand tot de muur wordt best voldoende groot genomen zodat er voldoende wortelruimte overblijft. Een veilige afstand is 30 cm. Ook tussen de klimplant en eventuele bodembedekkers in de buurt, kan best een zekere afstand worden gehouden (circa 20 cm). Daar de grond tegen een gevel veelal weinig regenwater opvangt, is het aan te raden enkele dagen voor het planten de grond intensief te begieten. De bodem van het plantgat en bij voorkeur ook de zijwanden, moeten voldoende los zijn. Bij een te vaste bodem bestaat de kans dat het regenwater te lang in het plantgat blijft staan, waardoor zuurstoftekort kan optreden en wortels kunnen afsterven.

Alvorens de plant uit zijn container te halen, moet ook deze voldoende vochtig worden gemaakt; bv. door enkele minuten volledig onder te dompelen tot de wortelkluit volledig met water is verzadigd. Bij het uit de container nemen van de klimplant, moet deze heel voorzichtig ondersteund worden. Verder is het belangrijk om voor het planten eerst de wortels die eventueel in elkaar verstrengeld zitten uit elkaar te halen. Elke beschadigde, dode of uitstekende wortel moet worden afgesneden tot tegen de wortelkluit.

De kluit moet uiteindelijk zo'n 5 à 10 cm onder het maaiveld steken. Het plantgat wordt na aanplant terug gevuld met verbeterde aarde en licht aangedrukt zodat de plant mooi vast komt te zitten, zonder hierbij echter de klimplant te beschadigen! Tenslotte dient de net aangeplante plant overvloedig met water te worden begoten. Eventueel kan de bodem rondheen de plant met een beschermende mulchlaag worden afgedekt. Dit verhindert uitdrogen en bemoeilijkt eventuele kieming van onkruid.

Eventueel kan het nodig zijn dat de klimplant in het begin naar de muur of klimhulp wordt geleid. Hierbij wordt vaak gebruik gemaakt van bamboestokjes. Deze worden aan de basis van de plant in de grond geplaatst en met de gevel of klimhulp verbonden. De klimplant klimt dan in eerste instantie langsheen deze stokjes naar de klimhulp of gevel toe. Eventueel moeten de scheuten in het begin worden opgebonden. Hierbij moet rekening worden gehouden met het feit dat scheuten, twijgen en takken nog in dikte toenemen, zodat er moet worden opgelet dat het opbinden niet te strak gebeurt. Kunststofdraad is vrij elastisch en kan dus enigszins meegroeien, waardoor de draad niet onmiddellijk in de plant ingroeit. Na enige tijd moet de draad wel wat losser worden gemaakt. Tenslotte worden zwakke, beschadigde of onhandelbare scheuten weggesneden. De klimplant is geplant en zijn basisstructuur is aangelegd.

Klimhulp

Verschillende materialen, van hout over metaal tot kunststoffen, kunnen worden gebruikt voor de aanmaak van klimhulpen. Zoals bij alle producten, zijn ook hier grote kwaliteitsverschillen. De meest gebruikte klimhulpen zijn nog altijd de houten klimhulpen. Dergelijke klimhulpen zijn niet duur en makkelijk aan te brengen. Hout is ook het meest natuurlijke materiaal. Natuurlijke materialen breken echter af in de loop van de tijd. Zo ook hout. Kiezen voor meer duurzame materialen zoals metaal of inox, een legering van chroom, nikkel, ijzer en koolstof, is hier dan ook een goed, maar duurder, alternatief. Deze laatste zijn gewoonlijk ook steviger! Bij kleinschalige begroeiingen volstaat in vele gevallen echter een goedkopere houten constructie, maar ook hierbij moet rekening worden gehouden met de planteneisen en nodige stevigheid van de constructie!

Parthenocissus spp.- Wilde wingerd

Heeft gevelbegroening onderhoud nodig?

Onderhoud van gevelgroen kan opgesplitst worden in twee grote blokken: een algemeen routine-onderhoud (begieten, bemesten, winterbeschutting, verwelkte bloemen verwijderen & bij snoeien, onkruid bestrijden, ziektes en plagen bestrijden) en het meer specifieke en meest tijdrovende onderhoud, nl. het (jaarlijks) snoeien.

Routine-onderhoud

Water geven

Beschut langs de gevel, komt er slechts weinig regenwater op de grond rondom het gevelgroen terecht. Water is nochtans een essentiële factor voor een plant. Geregeld begieten, vooral in droge periodes, is dan ook noodzakelijk om de klimplant vitaal te houden. Een teveel is echter ook niet goed (zuurstoftekort, uitspoeling voedingsstoffen,...). Begieten in vol zonlicht, is beter te mijden. De meest geschikte momenten op de dag zijn dan ook 's morgens en 's avonds. 's Avonds is het meest gunstig daar het water dan veel minder snel verdampt, waardoor het water 's nachts voldoende tijd heeft om de grond in te trekken.

Bemesten

Zoals al eerder gezegd, gevelgroen moet zich langsheen de gevel zien te handhaven in eerder ongunstige omstandigheden. De meeste klimplanten stellen weinig eisen, maar andere zijn niet aangepast aan deze benarde omstandigheden. Een gebrek aan voedingsstoffen is dan ook een probleem voor hen. Juist na aanplant is er geen gebrek. Pas na verloop van tijd, eens de meeste voedingsstoffen uit de teelaarde zijn verdwenen (kan reeds na 2 maanden bij gebruik van zuivere teelaarde), is bemesten noodzakelijk. Bemesten kan gebeuren met organische of kunstmatige mest. Organische meststoffen zijn, naast voedselrijk, ook gunstig voor de bodemstructuur. Een nadeel ervan is dat ze eerder traagwerkend zijn. Daarom moeten ze voor de winter of in het vroege voorjaar worden toegediend, zodat de wortels reeds van in het begin van hun groeiperiode over de voedingsstoffen kunnen bezitten. Kunstmeststoffen hebben een snellere werking. In water oplosbare kunstmeststoffen zijn het best te gebruiken. Belangrijk bij hun toepassing is dat de voorgeschreven richtlijnen omtrent de dosering strikt worden opgevolgd! En daar loopt het vaak fout. Bij overdosis komen teveel zouten in de bodem, en zo in het bodemwater terecht, wat tot verbranding van de wortels kan leiden. Het is dan ook uiterst belangrijk om na het bemesten de planten overvloedig te begieten met water! Enkel zo kunnen problemen worden vermeden. Voor meerjarige planten, waaronder de meeste klimplanten, is een jaarlijkse toediening voldoende, terwijl éénjarige soorten een frequentere, zelfs soms wekelijkse, bemesting vereisen. Wordt de klimplant echter sterk teruggesnoeid, dan is bemesting, als compensatie voor het verlies van voedingsstoffen, ook noodzakelijk!

Winterbeschutting

Vooraf jonge planten komen een strenge winter niet door zonder de nodige beschermingsmaatregelen. Vriescoude en droogte zijn de grootste gevaren. Een bedekking van de grond met droge turf, afgevallen bladeren of mulch kan vervriezen van bodem en wortels verhinderen. Het is ook aan te raden om de stamvoet te beschermen. Door in het najaar nog eens intensief te begieten, kan verdroging in de winter worden voorkomen.

Verwelkte bloemen verwijderen & bij snoeien

Het verwijderen van uitgebloeide en verwelkte bloemen geeft de klimplant de kans om zijn energie te concentreren in de aanmaak van nieuwe bloemen, eerder dan in vrucht- of zaadsetting. Bij soorten waar de vruchten of zaden een extra

sierwaarde brengen, kan het wegplukken van verwelkte bloemen beperkt worden. Ook bij snoeien kan een gunstig effect hebben om het stimuleren van de bloei. Scheuten, twijgen of takken die verder groeien dan gewenst, moeten worden ingesnoeid. Zo wordt mogelijke schade vermeden en blijft alles ordelijk.

Onkruidbestrijding

Onkruid betekent concurrentie. Concurrentie voor licht, voedsel en water. Daarnaast geeft het vaak een slordige indruk. Regelmatig wieden is, net zoals in een gewone tuin, gewenst. Vooral in het begin zal dit frequent moeten gebeuren. Eenmaal het plantendek dichter en de klimplant groter, zal onkruid minder kansen krijgen en het wieden minder noodzakelijk worden. Een alternatief is het aanbrengen van een mulchlaag (bv. houtsnippers) tussen de planten; ook het gebruik van bodembedekkers naast de klimplanten is een mogelijkheid.

Bestrijden van plagen & ziekten

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen tegen plagen en ziekten moet tot het minimum worden beperkt! Een eerste stap in die richting is er voor zorgen dat de planten in ideale omstandigheden kunnen opgroeien! Dit begint bij de keuze van de juiste, standplaatsgeschikte plantensoort en een zorgvuldige aanplant. Ook de nodige verzorging en onderhoud zijn essentieel.

De voorkeur moet worden gegeven aan het gebruik van biologische bestrijdingsmiddelen. Hierbij worden plagen en/of ziekten door natuurlijke vijanden onder controle gehouden. Een ganse reeks dieren, insecten, schimmels, virussen of bacteriën kunnen hiervoor worden gebruikt en zijn in de vakhandel verkrijgbaar. Voordelen van biologische middelen zijn dat ze dichterbij het natuurlijke aanleunen, enkel het schadelijke element uitschakelen en meestal onschadelijk zijn voor mens, fauna en flora. Toch zullen in bepaalde situaties enkel chemische bestrijdingsmiddelen redding kunnen brengen. Ook dergelijke middelen zijn beschikbaar in de vakhandel. Vaak zijn deze producten gevaarlijker en schadelijker. Om vergiftiging bij mens, dier of plant te vermijden is het raadplegen en strikt naleven van de gebruiksaanwijzing noodzakelijk!

Snoeien

Het doel van snoeien is velerlei. Er wordt gesnoeid om een stevig raamwerk te maken van de klimplant en om de plant vitaal en levenskrachtig te houden, maar ook om de klimplant te leiden in de vorm en grootte die men wenst.

Routine-snoeien is noodzakelijk. Zonder dit regelmatig snoeien zou de bloei minder uitbundig zijn en zouden uitbundige klimmers andere planten kunnen overwoekeren of schade kunnen aanrichten aan gevel, dak of goot. Naast deze noodzakelijke snoei, kan er ook aan vorm-snoeien worden gedaan. Hierbij wordt de meest gewenste structuur en voorkomen van de plant bepaald en bekomen.

*Wisteria -
Blauwe regen*

Enkele basisprincipes van het snoeien

- Gevelplanten worden het best direct na aanplant reeds een eerste maal gesnoeid. Dit zorgt voor een beter aanslaan van de plant in de grond en voorkomt het gemakkelijk kaal worden van de plant onderaan.
- De stengels moeten minstens 5mm boven een knop worden ingesnoeid. Gebeurt het afsnijden te dicht bij de knop dan kan deze beschadigd worden en leiden tot infecties en ziektes.
- Kies een knop die in de richting staat van de gewenste richting van de nieuwe scheut.
- Snoei lichtjes schuin en weg van de knop. Op die manier wordt verhinderd dat regenwater zich verzamelt rond de knop en zo een ideale voedingsbodem vormt voor infecties en ziektes.

Eerste vormsnoei na aanplant

Bij de eerste snoei na het aanplanten worden de sterkste scheuten opgebonden aan de klimhulp. Deze vormen het raamwerk voor het verder uitgroeien van de klimplant. Beschadigde, dode of hinderlijke scheuten worden weggesneden. Ook tijdens de rest van het eerste groeiseizoen zullen de scheuten regelmatig moeten worden opgebonden en geleid. Dit om ervoor te zorgen dat de nog buigbare stengels reeds aan de klimhulp zijn vastgemaakt alvorens ze te houtig en onbuigbaar worden en ombuigen van de twijgen niet meer kan zonder schade te veroorzaken. Takken of twijgen die in een verkeerde richting groeien, over elkaar of weg van de klimhulp, moeten worden ingesnoeid. Ook uitbundig groeiende takken zonder zijscheuten worden best teruggesnoeid om zo slapende knoppen te activeren en vertakking te stimuleren. Dit gebeurt het best in de late winter of vroege lente, wanneer alle gevaar voor vorst is verdwenen. Snoei niet teveel weg zolang geen vitaal raamwerk is bekomen.

Routine-snoei

Wanneer de jaarlijkse routine-snoei best gebeurt, is soortafhankelijk. Vooral het bloeitijdstip speelt hierbij een bepalende rol. Hieronder wordt een onderscheid gemaakt tussen soorten die bloeien op hout gevormd in datzelfde jaar en soorten die bloeien op scheuten van het jaar voordien. Toch moet hierbij nog worden opgemerkt dat sommige klimplanten nog een andere behandelingswijze behoeven. Vooral Bosranksoorten (*Clematis spp.*) en Klimrozen (*Rosa spp.*) vragen een specifieke snoei. Het raadplegen van gespecialiseerde literatuur of te rade gaan bij een snoei-specialist is hierbij dan ook gewenst.

Laatbloeiende soorten (na juni) bloeien veelal op hout van datzelfde jaar (1-jarig hout) (oa. Trompetwinde (*Campsis spp.*), laatbloeiende Bosranksoorten (*Clematis spp.*, zogenaamde groep III)). Deze soorten worden het best gesnoeid in de late winter of vroege lente, de rustperiode van de plant, alvorens de nieuwe knoppen zich beginnen te ontwikkelen. Later binnen hetzelfde groeiseizoen zullen deze soorten dan terug bloeien. Zijscheuten worden hierbij best teruggesnoeid tot een 5-tal gezonde en stevige knoppen..

Vroeger bloeiende klimplanten bloeien op hout van het vorige seizoen (oa. Kiwi (*Actinidia delicion*), in het voorjaarbloeiende Bosrank (*Clematis spp.*, zogenaamde groep I)). De snoei van deze soorten gebeurt best direct na de bloei, dit om de nieuwe scheuten de tijd te laten om te groeien en zich voldoende te ontwikkelen alvorens ze de winter ingaan. Na de winter zullen dan op deze scheuten de bloemen

bloeien. Sommige soorten die heel vroeg in het groeiseizoen bloeien en direct worden gesnoeid, kunnen nog een tweede bloei kennen binnen hetzelfde groeiseizoen.

Altijdgroene klimplanten (oa. Klimop (*Hedera helix*), Japanse kardinaalsmuts (*Euonymus fortunei* var. *radicans*)) worden het best gesnoeid in het late voorjaar of zomer, nadat ze hun grootste groei hebben gehad. Hierbij worden ook oude, beschadigde en dode scheuten verwijderd. Bij soorten die echter ook, naast hun continu bladerdek, worden aangeplant voor hun bloemen of bessen, kan deze snoei best uitgesteld worden tot na de bloei of nog later, tot in de winter.

Opbinden van een gevestigde klimplant

De meeste klimplanten moeten slechts in het begin worden opgebonden. Eens ze voldoende rankorganen of luchtwortels hebben aangemaakt kunnen ze zichzelf voldoende hechten aan de klimhulp. Daarnaast zijn er echter nog verschillende klimplanten (vooral enteraars) die ook later nog geleiding nodig hebben (bv. Wijnstok (*Vitis spp.*), Bitterzoet (*Solanum dulcamara*) en Klimrozen (*Rosa spp.*)). Hiertoe moeten jaarlijks de beste scheuten worden uitgekozen en opgebonden. Op die manier kan de gewenste vorm en hoogte worden bereikt. De opgebonden scheuten moeten vast genoeg zitten (bestand tegen windstoten), maar ze mogen ook niet te strak zijn opgebonden: hun diktegroei mag niet worden verhinderd. Hiervoor wordt het best licht elastische kunststofdraad gebruikt. Regelmatig de draad wat losser maken is een must.

Verjongingssnoei

Oudere planten beginnen vaak onderaan kaal te worden, maken moeilijker nieuwe scheuten aan of bloeien minder uitbundig. Een verjongingssnoei kan hier oplossing brengen. Hierbij wordt de klimplant heel sterk teruggesnoeid; tot op een 30 à 60 cm hoogte, maar vaak zelfs tot op de grond. Door deze drastische terug-snoei wordt de plant gedwongen om terug nieuwe knoppen aan te maken. De meeste klimplanten verdragen dergelijke drastische ingreep. Om hergroei te stimuleren is bemesting, begieten en eventueel aanbrengen van een nieuwe mulchlaag aan te raden.

Tenslotte moet toch worden opgemerkt, dat hoewel de groei van een plant door snoeien kan beperkt worden, deze snoei toch in de eerste plaats terug aanzet tot groei en bloei. Wanneer men zoveel moet snoeien om de groei van de planten sterk af te remmen, dan is meer dan waarschijnlijk toch een verkeerde

plantenkeuze gemaakt. Nieuwe groei en bloei vragen van de plant veel energie zodat iedere snoeibeurt moet worden gevolgd door een bemestingsbeurt. Bij het snoeien worden immers behoorlijk wat voedingsstoffen weggenomen, die op één of andere manier moeten kunnen worden gecompenseerd.

Wat zijn tegeltuintjes?

In de dichtbebouwde straten van steden en gemeenten is er vaak niet voldoende ruimte voor de aanleg van een echte voortuin. Door het wegnemen van één of meerdere stoeptegels tegen de huisgevel en deze vrije ruimte te beplanten, wordt er toch, zij het een beperkt, tuintje aangelegd. Een 'tegeltuintje' (of gevel- of straattegel- of straatgeveltuintje) is geboren. Iedere particulier kan door de aanleg van dergelijk tuintje bijdragen tot de verfraaiing van zijn woon- en leefomgeving.

Niet elke groene plant kan in een tegeltuintje worden gebruikt. Kleine boompjes kunnen uitgroeien tot 'mastodonten' en teveel ruimte innemen; soorten met krachtige wortelontwikkeling kunnen ondergronds schade aanrichten aan leidingen, kabels of funderingen; gedoornde of gestekelde soorten moeten worden geweerd, ... Maar het plantenassortiment, geschikt voor tegeltuintjes, is voldoende groot om een mooi, kleur- en soortenrijk tuintje aan te leggen waarbij problemen of schade minimaal zijn. Naast klimplanten langs de gevel kunnen vooral bij grotere tegeltuintjes ook kleine heesters, bodembedekkers of éénjarige planten worden gebruikt.

Enkele tips worden best in het achterhoofd gehouden bij het kiezen van de plantensoorten:

- Hou rekening met het uiteindelijke volume, en dus ingenomen ruimte, van de planten.
- Gebruik geen planten met stekels of doornen.
- Maak bij voorkeur gebruik van meerjarige, groenblijvende soorten en lang bloeiende planten die weinig of geen snoei verlangen (reductie van groenafval!).

Aanleg & Onderhoud

Een eerste stap in de aanleg van een tegeltuintje is het wegnemen van de tegels. Naargelang de lengte van het aan te leggen tuintje worden één of meerdere tegels langsheen de gevel weggenomen. De breedte van het tuintje moet echter beperkt blijven tot 1 tegel (zie voorstel reglement).

Eens de tegels weggenomen moet de onderliggende grond, ten minste tot op een diepte van 30 cm worden uitgegraven (liefst zelfs 60 cm diep). Vanzelfsprekend moet hierbij worden verhinderd dat onderliggende leidingen en/of kabels worden beschadigd. Zich op voorhand tot de nutsbedrijven wenden, teneinde de ligging van deze leidingen en kabels te kennen, is dan ook een must! Het plantgat moet ongeveer twee keer zo groot zijn als de wortelmassa van de plant.

De bodem onder het voetpad is in de meeste gevallen onbruikbaar voor beplanting. Een te laag zuurstofgehalte (wegens te compact) maakt er het nodige bodemleven onmogelijk. Een grote hoeveelheid bouwpuin in de bodem is er ook geen zeldzaamheid. De uitgegraven grond wordt bijgevolg best vervangen door een goede teelaarde of bijgemengd met organische materialen als compost. Vaak wordt een mengeling van tuingrond en teelaarde aangeraden. De planten in een tegeltuintje zullen moeten groeien in moeilijke omstandigheden. Een zorgvuldige voorbereiding en aanplant zijn daarom noodzakelijk. Welke grondvoorbereiding er moet gebeuren, hoe het aanplanten best gebeurt en waarop hierbij moet gelet worden, werd reeds hoger uitvoerig besproken.

Net zoals de aanleg is ook het onderhoud volledig ten laste van de bewoner. Eigenlijk zijn tegeltuintjes qua onderhoud nog het best te vergelijken met het onderhouden van bloembakken. Maar, daar de planten hier toch in volle grond

staan, volstaat meestal een minder frequent en minder intensief onderhoud ten opzichte van planten in bloembakken. Ook hier kunnen we gewoon verwijzen naar de reeds besproken onderhoudswerken. Vanzelfsprekend gelden deze ook voor tegeltuintjes. Met enkele extra aandachtspunten moet hier wel rekening worden gehouden. In de eerste plaats moet de veiligheid van voorbijgangers blijvend gegarandeerd worden: afgevallen bladeren moeten worden geruimd, overhellende planten worden bijgesnoeid, ... Daarnaast moeten alle voorzieningen van openbaar nut zoals straatnaamborden en verkeersborden zichtbaar en bereikbaar blijven. Eventueel bij snoeien kan hiervoor noodzakelijk zijn.

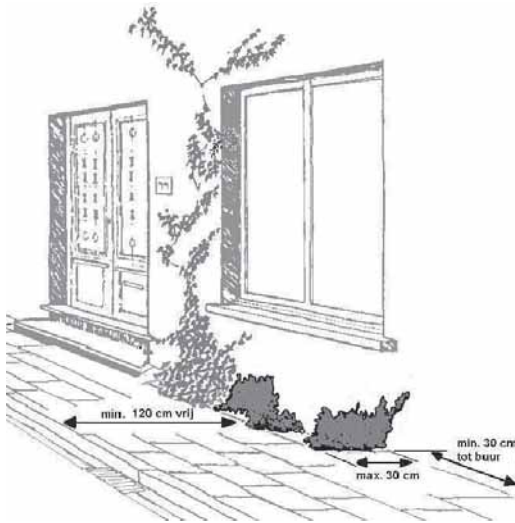
Kan ik zomaar tegels wegnemen en mijn gevel begroenen?

Om wildgroei te vermijden, is de aanleg van een tegeltuintje onderworpen aan een aantal gemeentelijke reglementeringen. Deze kunnen verschillen van gemeente tot gemeente. Op voorhand informeren bij de bevoegde gemeentelijke instanties is dus een must. Bovenal moet het voetpad zijn functie van veilige doorgang voor voetgangers -van spelende kinderen tot ouderen, slechtzienden en rolstoelpatiënten- kunnen blijven vervullen. Slechts wanneer dit gevrijwaard blijft, is de aanleg van een geveltuintje mogelijk; mits verder rekening te houden met de geldende gemeentelijke reglementering rond tegeltuintjes.

Een reglement rond tegeltuintjes zou er als volgt kunnen (moeten) uitzien:

Voorstel ‘Gemeentelijk reglement betreffende de aanleg van tegeltuintjes’

Art. 1 Voor de toepassing van dit reglement wordt als tegeltuintje beschouwd: “Een door de eigenaar of huurder, mits toestemming van de eigenaar, van een woning beplant gedeelte van het voetpad langsheen de gevel van zijn pand, na het uitbreken van de verharding”.

Art. 2 Om tot de aanleg van een tegeltuintje te mogen overgaan dient de eigenaar van de betrokken woning of de bewoner, mits toestemming van eigenaar, schriftelijk een aanvraag (in tweevoud) in te dienen bij het College van Burgemeester en Schepenen van zijn Gemeente, als volgt samengesteld:

- (i) Detailtekening van de uit te voeren werken (grondplan, gevelzicht en doorsnede met aanduiding van de afmetingen en de gebruikte materialen).
- (ii) Een lijst van de plantensoorten die zullen worden gebruikt.

Art. 3 De aanvraag moet beantwoorden aan de volgende normen:

- (i) De opbraak van de verharding van het voetpad mag enkel gebeuren over een breedte van maximaal 0,30 m (1 betontegel) vanaf de voorgevellijn. Meerdere tegels naast elkaar opbreken mag, maar er dient minstens 0,30 m afstand worden gehouden van het aanpalende eigendom, tenzij deze bewoner zich hiermede akkoord heeft verklaard.
- (ii) Een tegeltuintje kan aangelegd worden indien het voetpad over een breedte van minstens 1,50 m vrij is (fietspad niet inbegrepen), zodat na aanleg de resterende vrije doorgang voor voetgangers minstens 1,20 m bedraagt.

Art. 4 De beplanting in een tegeltuintje moet aangepast zijn. Rozen zijn verboden en ook andere stekelige of doornige en/of hoog en breed uitgroeiende planten moeten worden vermeden.

Art. 5 De vergunninghouder (de uitvoerder) blijft aansprakelijk tegenover derden, met inbegrip van Gemeentebestuur en betrokken nutsbedrijven, voor elke schade of nadeel, van om het even welke aard, die het vergunde werk tijdens de aanleg of erna zou berokkenen, inclusief mogelijke schade aan leidingen en kabels, veroorzaakt door graafwerk. De vergunninghouder kan de ligging van leidingen en kabels opvragen bij de betreffende nutsbedrijven.

Art. 6 Schade aan het voetpad ten gevolge van de aanleg van het tuintje, zal door de gemeentelijke diensten hersteld worden op kosten van de vergunninghouder.

Art. 7 Het onderhoud van het tuintje en van de verharding er rond, valt ten laste van de vergunninghouder, en moet in zulke staat worden onderhouden dat het geheel geen hinder of gevaar oplevert voor voetganger of verkeer. Voorwerpen of planten mogen niet buiten de rand uitspringen en moeten derwijze onderhouden worden zodat de vereiste minimum doorgang van 1,20 m tot op een hoogte van 2m (manshoogte) gevrijwaard blijft. Alle dood of levend materiaal in het tuintje verwerkt, blijft eigendom van de vergunninghouder. Slecht onderhouden en niet-reglementaire tuintjes kan het Gemeentebestuur laten verwijderen op kosten van de vergunninghouder en de vergunning zal worden ingetrokken.

Art.8 Alle voorzieningen van openbaar nut zoals straatnaamborden en verkeersborden moeten steeds zichtbaar blijven en bereikbaar zijn.

Art. 9 Op eerste verzoek van het College van Burgemeester en Schepenen zullen de tuintjes die afwijkingen vertonen van de reglementeringen, worden afgebroken of in overeenstemming worden gebracht met de reglementen. Dit zonder dat het College tot enige schadevergoeding kan verplicht worden. De gemeentelijke milieudienst, groendienst of bevoegde technische dienst, wordt belast met het toezicht wat betreft aanleg, plantenkeuze en onderhoud van de tegeltuintjes.

Art. 10 De vergunninghouder dient ten allen tijde de toegang van gemeentebestuur en nutsbedrijven tot het tegeltuintje, ten behoeve van hun werkzaamheden, te gedogen. De bevoegde gemeentedienst en de nutsbedrijven zijn gerechtigd de verwijdering van materialen te eisen ten behoeve van hun werkzaamheden.

Art. 11 Een vergunning wordt verleend voor onbepaalde duur. Een nieuwe aanvraag tot vergunning dient echter te worden gedaan:

- Telkens de afmetingen van het tegeltuintje veranderen.
- Zo er binnen de acht maand van onderhavige toelating geen gebruik wordt gemaakt.
- Bij iedere verhuis naar een andere woning.

Tot slot moet nogmaals worden benadrukt dat dit reglement slechts een voorstel is! Vraag bij uw gemeentelijke milieu-, groen- of technische dienst naar het geldende tegeltuintjes-reglement van uw gemeente! Dit verschilt immers van gemeente tot gemeente!

Waar kan ik meer informatie vinden?

Zoals reeds eerder gezegd moeten goede praktische en wetenschappelijke boeken over gevelbegroening in Duitsland worden gezocht:

- Een boek dat vooral de nadruk legt op mogelijke risico's van gevelgroen en hoe ze te vermijden, is "Fassadenbegrünung. Ein Beitrag zu Risiken, Schäden und präventiver Schadensverhütung", Ch. Althaus 1987. Patzer Verlag, Berlin-Hannover. ISBN 3-87617-070-2.
- Een boek dat vooral het architecturaal gebruik van gevelgroen uit de doeken doet, is "Begrünte Architektur. Bauen und Gestalten mit Kletterpflanzen", R. Baumann 1983. Callwey, München. ISBN 3-7667-0766-3.
- Een sober, maar uitgebreid en wetenschappelijk boek rond vooral gevelgroen, maar ook groendaken, is "Fassaden- und Dachtbegrünung", M. Köhler 1993. Ulmer, Stuttgart. ISBN 3-8001-5064-6.
- Een mooi geïllustreerd boek in het Nederlands met veel informatie over toepasbare klimplanten en hun onderhoud is "Terra's Gids voor Klimplanten", Ch. Grey-Wilson 1998. Terra, Zutphen. ISBN 9-0625-5820-8.
- Het rapport dat aan de basis ligt van deze brochure is 'Gevelbegroening & Muurvegetaties', B. Vermote & M. Hermy 2002 (in opdracht van Bos & Groen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap). Het rapport is te raadplegen bij:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Afdeling Bos & Groen
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
Tel.: 02-553 81 13
Fax.: 02-553 81 05

Voetnoten

- ¹ **Köhler M. 1993.** Fassaden- und Dachbegrünung. Ulmer, Stuttgart. 329p.
- ² **Vermote B. & Hermy M. 2002.** Gevelbegroening & Muurvegetaties. Labo voor Bos, Natuur & Landschap, Leuven. In opdracht van afdeling Bos & Groen, AMINAL, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- ³ **Krupka B. 1992.** Dachbegrünung: Pflanzen- und Vegetationsanwendung an Bauwerken. Ulmer, Stuttgart. 508p.
- ⁴ **Brandwein T. 1998a.** Fassadenbegrünung offensichtliche Aufwertung gebauter Umwelt. Auszug "Ökologische Aspekte und Nachhaltigkeit". Vortrag zum RoBau, Rostock. (<http://www.biotekt.de/va-ro98.htm>)
- ⁵ **Bruse M., Thönnessen M. & Radtke U. 1999.** Practical and theoretical Investigation of the Influence of Façade Greening on the Distribution of Heavy Metals in Urban Streets. Proceedings International Conference on Urban Climatology & International Congress of Biometeorology, Sidney, 8-12 Nov., Australia.
- ⁶ **Thönnessen M. 2001.** Endogene und exogene Elementdynamik fassadenbegrünenden Wilden Weines (*Parthenocissus tricuspidata*). Nährelemente, Anorganische Schadstoffe, Platin-Gruppen-Elemente, Filterleistung, Immissionshistorische Aspekte, Methodische Neu- und Weiterentwicklungen. Universität zu Köln, Geographisches Institut. Dissertation 143p.
- ⁷ **Jakob AG. 2002.** Green Solutions. Jakob inox-line, Trubschachen. 67p.

